

Dr hab. Paweł Daniluk, prof. INP PAN
Instytut Nauk Prawnych PAN
ORCID: 0000-0002-4825-956X
paw87@wp.pl

Sądowa praktyka orzecznicza w zakresie stosowania środka karnego podania wyroku do publicznej wiadomości w prawie karnym *sensu stricto*

Judicial practice in the application of a criminal measure
making the judgment public in criminal law in the strict sense

Abstrakt

Niniejsze opracowanie ma na celu zaprezentowanie badań empirycznych, przeprowadzonych nad sądową praktyką orzeczniczą w zakresie stosowania środka karnego, jakim jest podanie wyroku do publicznej wiadomości. Przy czym prezentacja ta ograniczona jest do prawa karnego *sensu stricto*. Wynika to z tego, że w zgromadzonych do badań wyrokach wymierzano ów środek karny tylko za przestępstwa powszechne. Analizą objęto 150 prawomocnych i nieprawomocnych wyroków sądów pierwszej instancji (sądów rejonowych i sądów okręgowych), w których orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości. Wyroki te pozyskano z prowadzonego przez Ministerstwo Sprawiedliwości Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych.

Abstract

The purpose of this study is to present empirical research on judicial practice in the field of applying a criminal measure, which is to make a judgment public. This presentation is limited to criminal law in the strict sense. This is due to the fact that in the judgments collected for examination, this criminal measure was

imposed only for common crimes. The analysis covered 150 final and invalid judgments of first instance courts (district and regional courts), in which the decision was made public. These judgments were obtained from the Judicial Portal of Common Courts operated by the Ministry of Justice.

Niniejsze opracowanie, mające na celu zaprezentowanie sądowej praktyki orzeczniczej w zakresie stosowania środka karnego podania wyroku do publicznej wiadomości, wiąże się z moimi wcześniejszymi badaniami nad tym środkiem karnym¹. Badania te miały przede wszystkim charakter dogmatyczny, natomiast niniejsza analiza stanowi ich uzupełnienie o wątki empiryczne.

Przedstawiane badania praktyki orzeczniczej w zakresie stosowania podania wyroku do publicznej wiadomości nakierowano na wyroki sądów I instancji (rejonowych i okręgowych), w których wymierzono ów środek karny. Przy czym nie ograniczono się tutaj do wyroków prawomocnych, ale uwzględniono również wyroki nieprawomocne. Decyzja ta podyktowana była tym, aby zidentyfikować jak najszersze spektrum obszarów, w których występują problemy w praktyce orzeczniczej, niezależnie od tego, czy zostały one następnie wyjaśnione (skorygowane) przez sądy odwoławcze. W związku z takim sprofilowaniem badań zrezygnowano z analizy postępowań odwoławczych i wyroków sądów II instancji.

Ponieważ do odpowiedzi na postawione pytania badawcze wystarczający był dostęp do treści pierwszoinstancyjnych wyroków sądowych, mocą których wymierzono omawiany środek karny, oraz ich uzasadnień, zaniechano przeprowadzania badań aktowych². Ograniczono się natomiast do analizy judykatów zgromadzonych na – prowadzonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości – Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych³, gdzie udostępniane są

¹ Ich wyniki zostały zaprezentowane w monografii: P. Daniluk, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w polskim prawie karnym sensu largo*, C.H. Beck, Warszawa 2020.

² Badania takie, na co wypada zwrócić uwagę, były już przeprowadzane, jednakże jeszcze na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r. i na bardzo małą skalę. Mowa tu o wykonanych w latach 70. XX w. badaniach W. Dominika (ograniczonych do spraw rozpoznanych przez Sąd Powiatowy (później – Rejonowy) we Wrocławiu, w których orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości przez opublikowanie go w czasopiśmie) i A. Oleszko (ograniczonych do spraw rozpoznanych przez sądy rejonowe z dawnego województwa rzeszowskiego). Zob. W. Dominik, *Kara podania wyroku do publicznej wiadomości*, „Nowe Prawo” 1978, nr 6, s. 912 i nast.; A. Oleszko, *Publikacja wyroku jako forma profilaktycznego oddziaływania sądów na przykładzie woj. rzeszowskiego*, „Problemy Praworządności” 1979, nr 1, s. 16 i nast.

³ <https://orzeczenia.ms.gov.pl/>.

orzeczenia sądów powszechnych i ich uzasadnienia⁴. Do analizy tej przystąpiono ze świadomością, że we wskazanej bazie znajduje się tylko część orzeczeń wydanych przez sądy powszechne, co wynika m.in. z uznaniowości decyzji o przekazaniu danego orzeczenia z sądu do opublikowania w tejże bazie. Zakładano jednak, że będzie to taka część, która pozwoli przyjąć reprezentatywność przeprowadzonych badań. Niestety założenie to – wobec niewielkiej liczby znajdujących się na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych wyroków, mocą których wymierzono omawiany środek karny – było nie do utrzymania. Okazało się bowiem, że w bazie tej zgromadzono łącznie w odniesieniu do lat 2014–2019 niecałe 150 prawomocnych i nieprawomocnych wyroków sądów I instancji, w których orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości. Tymczasem z danych statystycznych wynika, że w poszczególnych latach okresu 2014–2018 orzekano prawomocnie podanie wyroku do publicznej wiadomości (obok kary) za przestępstwa w granicach od 3 252 do 5 573 razy⁵. W takim stanie rzeczy odnalezione na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych wyroki, mocą których wymierzono podanie wyroku do publicznej wiadomości, trudno potraktować jako reprezentatywne dla ogółu orzeczeń o tym środku karnym. Jest ich bowiem zdecydowanie zbyt mało. Z drugiej jednak strony jest to liczba pozwalająca na zidentyfikowanie pewnych problemów praktycznych związanych z orzekaniem podania wyroku do publicznej wiadomości, co może stanowić ciekawą poznawczo ilustrację stosowania obowiązujących przepisów prawa. Wydaje się więc, że zgromadzone wyroki pierwszoinstancyjne, mocą których wymierzono podanie wyroku do publicznej wiadomości, warto poddać bliższej analizie, traktując ją jako przyczynek do badań nad praktyką stosowania tego środka karnego czy też jako egzemplifikację tejże praktyki.

Wskazane badania sądowej praktyki orzeczniczej początkowo zawężono do okresu pięcioletniego (2015–2019), a następnie – po stwierdzeniu, że mogą one stanowić li tylko egzemplifikację praktyki stosowania podania wyroku do publicznej wiadomości – poszerzono jeszcze ten okres o rok 2014 i część roku 2020. Poszerzenie to miało na celu zwiększenie materiału badawczego, tak aby wzbogacić rzeczoną egzemplifikację.

⁴ W wyjątkowych wypadkach – z uwagi na to, że z niektórych udostępnionych na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych wyroków usunięto istotne dla prowadzonych analiz dane – sięgnięto, tam gdzie było to możliwe, także do innych miejsc opublikowania badanych judykatów, np. do stron internetowych, na których upubliczniono te wyroki z pełnymi danymi w ramach omawianego środka karnego. Umożliwiło to uzupełnienie brakujących, a istotnych dla prowadzonych badań, informacji.

⁵ Dane te przedstawiam szerzej w opracowaniu: P. Daniluk, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w prawie karnym sensu stricto i prawie karnym skarbowym – obraz statystyczny*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G” 2020, nr 2 (w druku).

Przy poszukiwaniu stosownych wyroków na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych posługiwano się zamieszczonym tam formularzem wyszukiwania. W tym zakresie operowano przede wszystkim frazą „do publicznej wiadomości”. Jest ona stosunkowo ogólna, jednakże jej zastosowanie było konieczne z uwagi na to, że obowiązujące przepisy normujące podanie wyroku do publicznej wiadomości posługują się niejednolitym nazewnictwem. Stanowią one wszak o podaniu do publicznej wiadomości: wyroku (art. 39 pkt 8 i art. 43b k.k., art. 55 zd. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁶, art. 22 § 2 pkt 6 i art. 35 k.k.s.), wyroku skazującego (art. 215 k.k.), orzeczenia o skazaniu (art. 27c ust. 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym⁷), orzeczenia o ukaraniu (art. 28 § 1 pkt 5, art. 31 § 1 i art. 74 § 2 k.w. oraz art. 27 ust. 2, art. 27a ust. 3 i art. 27b ust. 3 u.r.ś.), orzeczenia (art. 70 § 3 k.w.). Tym samym zastosowanie konkretniejszej frazy spowodowałoby, że mogłoby dojść do pominięcia niektórych postaci omawianego środka karnego. Natomiast fraza „do publicznej wiadomości”, z powodu swojej ogólności, w maksymalny sposób obejmuje różne postaci tego środka karnego, a także – co również istotne – różne metody formułowania przez sądy sentencji orzeczenia w tym zakresie.

Poszukiwania bazujące na frazie „do publicznej wiadomości” były dodatkowo zawężone poprzez wskazanie w formularzu wyszukiwania na wydział karny sądów w rubryce „typ wydziału”. Wynikało to z oczywistej konstatacji, że omawiany środek karny orzekany jest tylko w takim wydziale sądów. Oprócz tego nie zastosowano żadnych innych ograniczeń wyszukiwania, w tym terytorialnych, bazujących na hasle tematycznym (wśród tych haseł nie ma odnoszących się do podania wyroku do publicznej wiadomości) czy też na podstawie prawnej (próby zastosowania tego kryterium wyszukiwania powodowały uzyskanie komunikatu: „Nie znaleziono żadnego wyniku pasującego do zapytania”).

Tak sprofilowane wyszukiwania przeprowadzono w dniach 11–12 maja 2020 r. Przyniosły one następujące wyniki: 102 pozycje za rok 2014, 121 pozycji za rok 2015, 128 pozycji za rok 2016, 118 pozycji za rok 2017, 85 pozycji za rok 2018, 48 pozycji za rok 2019, 7 pozycji za rok 2020 (do 12 maja). Następnie dokonano ich przejrzenia i weryfikacji, w wyniku czego odrzucono m.in. wyroki sądów odwoławczych, wyroki wraz z uzasadnieniami, w których pojawiła się fraza „do publicznej wiadomości”, jednakże nie dotyczyła ona analizowanego środka karnego, pozycje powtarzające się. Ostatecznie, po tej operacji, uzyskano łącznie 150 prawomocnych i nieprawomocnych wyroków pierwszoinstancyjnych,

⁶ Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, t.j. Dz.U. 2019 poz. 1882, dalej: u.IPN.

⁷ Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, t.j. Dz.U. 2019 poz. 2168 ze zm., dalej: u.r.ś.

mocą których wymierzono podanie wyroku do publicznej wiadomości. Na liczbę tę składa się 15 wyroków z 2014 r., 23 wyroki z 2015 r., 27 wyroków z 2016 r., 42 wyroków z 2017 r., 21 wyroków z 2018 r., 18 wyroków z 2019 r. i 4 wyroki z 2020 r. (do 12 maja). Spośród 150 zgromadzonych wyroków tylko 4 nie miały uzasadnienia, co dawało podstawę do podjęcia badań nad motywami orzekania podania wyroku do publicznej wiadomości. Dodać jeszcze wypada, że zdecydowana większość pozyskanych do badań wyroków, bo aż 140, została wydana przez sądy rejonowe. Pozostałe 10 wyroków wydały sądy okręgowe.

Zgromadzone wyroki były wydane przez sądy okręgowe i rejonowe z różnych części Polski: SR w Kętrzynie (14), SR w Wieluniu (9), SR w Ciechanowie (8), SR w Nowym Sączu (7), SR w Limanowej (6), SR w Grajewie (5), SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu (5), SR dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie (5), SO w Poznaniu (5), SR w Bielsku Podlaskim (4), SR w Giżycku (4), SR w Nowym Dworze Mazowieckim (4), SR w Olsztynie (4), SR w Łomży (3), SR w Raciborzu (3), SR w Świeciu (3), SR dla m.st. Warszawy w Warszawie (3), SR w Biskupcu (2), SR w Goleniowie (2), SR w Grudziądzu (2), SR w Krośnie (2), SR w Legionowie (2), SR Lublin-Zachód w Lublinie (2), SR w Opolu (2), SR w Rybniku (2), SR w Słupcy (2), SR Szczecin-Centrum w Szczecinie (2), SR w Wągrowcu (2), SR w Zakopanem (2), SR w Augustowie (1), SR w Chełmnie (1), SR w Ełku (1), SR Gdańsk-Południe w Gdańsku (1), SR w Gliwicach (1), SR w Gostyninie (1), SR w Gryfinie (1), SR w Jelesiej Górze (1), SR w Kędzierzynie-Koźlu (1), SR w Lesku (1), SR w Lipnie (1), SR w Mogilnie (1), SR w Ostrowcu Świętokrzyskim (1), SR w Otwocku (1), SR w Piszcu (1), SR w Pruszkowie (1), SR w Rudzie Śląskiej (1), SR w Słupsku (1), SR w Stargardzie (1), SR w Suwałkach (1), SR Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (1), SR w Środzie Śląskiej (1), SR w Świdnicy (1), SR w Tczewie (1), SR w Tomaszowie Mazowieckim (1), SR w Trzebnicy (1), SR w Wałbrzychu (1), SR dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (1), SR w Żarach (1), SO w Gdańsku (1), SO w Gliwicach (1), SO w Toruniu (1), SO w Warszawie (1), SO Warszawa-Praga w Warszawie (1).

Wśród 150 zgromadzonych wyroków nie znalazł się ani jeden, w którym orzeczono by podanie wyroku do publicznej wiadomości za wykroczenie (art. 70 § 3 i art. 74 § 2 k.w. oraz art. 27a ust. 3 i art. 27b ust. 3 u.r.s. w zw. z art. 31 § 1 k.w., a także art. 27 ust. 2 u.r.s.) lub przestępstwo skarbowe (art. 35 k.k.s.)⁸. We wszystkich zgromadzonych wyrokach wymierzono ów środek karny za przestępstwa powszechne. Po uwzględnieniu m.in. kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu, za który upubliczniono wyrok, a także i tego, że niejednokrotnie w danej sprawie wymierzano podanie wyroku do publicznej

⁸ *De lege lata* nie przewiduje się wymierzania omawianego środka karnego za wykroczenia skarbowe.

wiadomości za dwa lub więcej przestępstw, należy stwierdzić, iż w zgromadzonych wyrokach pojawia się łącznie ponad 70 przepisów, na podstawie których zakwalifikowano czyny spotykające się z takim środkiem reakcji karnej.

Zdecydowanie najczęściej orzekano podanie wyroku do publicznej wiadomości za przestępstwa zakwalifikowane z art. 178a § 1 k.k. (33 wyroki) oraz art. 178a § 4 k.k. (25 wyroków). Kolejnymi najczęściej stosowanymi kwalifikacjami prawnymi czynów spotykających się z omawianym środkiem reakcji karnej są: art. 286 § 1 k.k. (12 wyroków), art. 177 § 2 k.k. (7 wyroków), art. 212 § 2 k.k. (7 wyroków), art. 226 § 1 k.k. (7 wyroków), art. 27c ust. 1 pkt 2 u.r.s. (6 wyroków), art. 270 § 1 k.k. (5 wyroków). Zatem, jak widać, przeważają tutaj przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, z wyraźną dominacją czynów, których istotą jest prowadzenie pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego. Podanie wyroku do publicznej wiadomości za te ostatnie czyny, kwalifikowane z art. 178a § 1 k.k. lub art. 178a § 4 k.k., miało miejsce łącznie w 58 wyrokach, co daje 38,7% ogółu badanych judykatów. Inne przestępstwa, za które orzeczono ten środek karny, są już bardzo zróżnicowane. Stąd nie da się stwierdzić, że – oprócz przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji – istnieją w materiale badawczym jeszcze jakieś inne grupy przestępstw, dla których charakterystycznym środkiem reakcji karnej jest podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Gdy chodzi o podstawę prawną podania wyroku do publicznej wiadomości, to przytłaczającą większość stanowią art. 43b k.k. lub jego identycznie brzmiący poprzednik, a więc art. 50 k.k. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy⁹ (pamiętać tu należy, że mocą ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw¹⁰, regulację z art. 50 k.k. we wskazanym brzmieniu przeniesiono [łącząc to z uchyleniem tego przepisu], bez modyfikacji tego brzmienia, do art. 43b k.k., co było – w odniesieniu do omawianego środka karnego – zmianą wyłącznie techniczną, związaną z wyodrębnieniem nowego rozdziału Va k.k.). Takie podstawy prawne zostały zastosowane w 129 wyrokach (86% ogółu badanych judykatów). Inne podstawy prawne podania wyroku do publicznej wiadomości, które pojawiły się w badanych wyrokach, to: art. 27c ust. 2 u.r.s. (10 wyroków), art. 215 k.k. (8 wyroków) i art. 50 k.k. w brzmieniu

⁹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. 2005 Nr 163 poz. 1363 ze zm.

¹⁰ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015 poz. 396.

pierwotnym, tj. sprzed wskazanej nowelizacji z dnia 27 lipca 2005 r. (1 wyrok). Natomiast w materiale badawczym ani razu nie pojawiła się podstawa prawna upublicznienia wyroku z art. 55 zd. 2 u.IP.N.

Ponadto, w wypadku jednego wyroku – SR w Wałbrzychu z 5 maja 2014 r. (III K 1360/13) – pojawiła się błędna podstawa prawna podania wyroku do publicznej wiadomości. Mianowicie powołano się na sam art. 39 pkt 8 k.k. jako podstawę prawną orzeczenia tego środka karnego. Tymczasem przepis ten nie stanowi takiej podstawy prawnej, a jedynie wymienia w katalogu środków karnych podanie wyroku do publicznej wiadomości. W prawie karnym *sensu stricto* podstawami prawnymi podania wyroku do publicznej wiadomości są wyłącznie art. 43b k.k. (poprzednio art. 50 k.k.), art. 215 k.k., art. 27c ust. 2 u.r.ś. oraz art. 55 zd. 2 u.IP.N i tylko one, nie zaś art. 39 pkt 8 k.k., upoważniają do zastosowania tego środka reakcji karnej.

Na odrębne potraktowanie zasługuje wyrok SR w Bielsku Podlaskim z 21 grudnia 2018 r. (II K 2/18), gdzie – skazując za przestępstwo z art. 212 § 1 k.k. – orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości „na mocy art. 215 k.k. i art. 43b k.k.”. Taka konstrukcja podstawy prawnej upublicznienia wyroku jawi się jako oryginalna, gdyż nie pojawia się ona w innych badanych wyrokach, w których miało miejsce skazanie za przestępstwo zniesławienia i orzeczenie omawianego środka karnego. W takich wypadkach standardowo pojawia się sam art. 215 k.k. jako podstawa prawna podania wyroku do publicznej wiadomości. Nie oznacza to jednak, że powołanie się przy skazaniu za przestępstwo zniesławienia na art. 215 k.k. i art. 43b k.k. jest błędem. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że w razie skazania za przestępstwo zniesławienia, art. 215 k.k. wyłącza stosowanie art. 43b k.k. na zasadzie *lex specialis derogat legi generali*. Jednakże czyni to tylko w takim zakresie, jaki objęty jest normowaniem art. 215 k.k. Oznacza to, że przy skazaniu za przestępstwo zniesławienia nie znajdują zastosowania opisane w art. 43b k.k. przesłanki podania wyroku do publicznej wiadomości oraz przewidziany tam fakultatywny tryb orzekania tego środka karnego. Wszak art. 215 k.k. w sposób szczegółowy normuje odmienną przesłankę upublicznienia wyroku i – w razie jej spełnienia – ustanawia obligatoryjność. Natomiast z uwagi na to, że art. 215 k.k. nie wypowiada się na temat sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości, nie ma przeszkód, aby przy skazaniu za przestępstwo zniesławienia stosować art. 43b k.k. w takim zakresie, w jakim stanowi, że sąd podaje wyrok do publicznej wiadomości „w określony sposób”, co nakłada na ten organ stosowne obowiązki¹¹. Tym samym zastosowana przez SR w Bielsku Podlaskim formuła „na mocy art. 215 k.k. i art. 43b k.k. orzeka podanie

¹¹ Szerzej na ten temat – zob. P. Daniluk, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w polskim...*, s. 116–118.

wyroku do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie jego odpisu na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy B. przez okres 1 (jednego) miesiąca” jest prawidłowa. Artykuł 43b k.k. znajduje tu bowiem zastosowanie w zakresie określania sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości.

Analiza zastosowanych w poszczególnych wyrokach podstaw prawnych upublicznienia wyroku w powiązaniu z rodzajem przestępstwa, za które orzeczono ten środek karny, ukazuje, że w tym zakresie – co do zasady – nie występują poważniejsze nieprawidłowości. Stwierdzono je tylko w 3 ze 150 zbadanych judykatów.

Po pierwsze, w wyroku SR w Jeleniej Górze z 22 stycznia 2014 r. (II K 19/13), mimo skazania za przestępstwo zniesławienia, omawiany środek karny orzeczono na podstawie art. 50 k.k. w brzmieniu nadanym wskazywaną już ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. (w sprawie tej doszło jednocześnie do skazania za odrębne przestępstwo znieważenia, jednakże z treści wyroku i jego uzasadnienia wynika, że ów środek karny wymierzono za oba te przestępstwa). Jest to rozstrzygnięcie nieprawidłowe, gdyż – jak już była o tym mowa – w razie skazania za przestępstwo zniesławienia, zasadniczą podstawą prawną upublicznienia wyroku jest art. 215 k.k., a art. 50 k.k. po noweli z 27 lipca 2005 r. (tak samo jak obecny art. 43b k.k.) znajduje tu zastosowanie tylko w zakresie określania sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości. Tym samym pominięcie art. 215 k.k. jest tu niedopuszczalne. Gdy dochodzi do skazania za przestępstwo zniesławienia, a pokrzywdzony złoży wniosek o podanie wyroku skazującego do publicznej wiadomości, to przepis ten – zgodnie ze swoim wyraźnym brzmieniem – obliгуje do orzeczenia tego środka karnego. Gdy natomiast stosownego wniosku pokrzywdzonego zabraknie, a jednocześnie dochodzi do skazania za przestępstwo zniesławienia, to wykluczone jest podanie wyroku do publicznej wiadomości na podstawie art. 50 k.k. po noweli z 27 lipca 2005 r. lub – obecnie – na podstawie art. 43b k.k. Pamiętać należy, że w razie skazania za przestępstwo zniesławienia, nie znajdują zastosowania ani przesłanki, ani tryb upublicznienia wyroku z art. 50 k.k. po noweli z 27 lipca 2005 r. (art. 43b k.k.). Ta kategoria przestępstwa jest w tym zakresie wyłączona spod stosowania tych przepisów i normuje ją wyłącznie, gdy idzie o podanie wyroku do publicznej wiadomości, art. 215 k.k. Z przepisu tego jednoznacznie zaś wynika, że bez wniosku pokrzywdzonego wykluczone jest podanie wyroku skazującego do publicznej wiadomości przy przestępstwie zniesławienia¹².

Po drugie, w wyroku SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 25 czerwca 2018 r. (VI K 995/17) doszło do skazania za przestępstwo znieważenia z art. 216 § 2 k.k., natomiast podanie wyroku do publicznej wiadomości orzeczono na podstawie art. 215 k.k. W tym wypadku przyjęcie tego ostatniego

¹² Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 234–235.

przepisu za podstawę prawną wymierzenia omawianego środka karnego było i jest niedopuszczalne. Wynika to z tego, że art. 215 k.k. ma zastosowanie wyłącznie w razie skazania za przestępstwo zniesławienia, a tym samym nie można na jego podstawie podać wyroku do publicznej wiadomości przy skazaniu za znieważenie, jak uczynił to SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu. Za taką interpretacją jednoznacznie przemawia lokalizacja tego przepisu (znajduje się on w rozdziale XXVII k.k. po unormowaniach odnoszących się do przestępstwa zniesławienia, a przed unormowaniami dotyczącymi zniewagi oraz naruszenia nietykalności cielesnej), jak również wykładnia historyczna¹³. Jeśli SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu chciał orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości za przestępstwo z art. 216 § 2 k.k., to powinien to uczynić na podstawie art. 43b k.k.

Po trzecie, w wyroku SR w Otwocku z 23 listopada 2017 r. (II K 127/14) skazano za przestępstwo z art. 284 § 2 k.k., przy czym – co istotne – miało ono miejsce w okresie od 27 listopada do 31 grudnia 2003 r. Jednocześnie podano wyrok do publicznej wiadomości na podstawie art. 50 k.k. i przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. Takie rozstrzygnięcie budzi poważne wątpliwości. Otóż w czasie popełnienia przestępstwa, za które skazano mocą analizowanego wyroku, obowiązywał art. 50 k.k. w pierwotnym brzmieniu. Umożliwiał on orzeczenie podania wyroku do publicznej wiadomości, ale tylko – *verba legis* – „w wypadkach przewidzianych w ustawie”, a wypadkiem takim nie było skazanie za przestępstwo z art. 284 § 2 k.k. W realiach sprawy rozpoznawanej przez SR w Otwocku oznaczało to, że sprawcy przestępstwa z art. 284 § 2 k.k., w czasie jego popełnienia, nie groził omawiany środek karny. A jeśli tak, to niedopuszczalne było wymierzenie mu tego środka w wyroku wydanym 23 listopada 2017 r. Koliduje to bowiem z podstawowymi gwarancjami prawa karnego, zapisanymi w art. 42 ust. 1 Konstytucji RP i art. 1 § 1 k.k. W omawianej sprawie SR w Otwocku w ogóle nie mógł orzec podania wyroku do publicznej wiadomości.

De lege lata nie powinno ulegać wątpliwości, że podanie wyroku do publicznej wiadomości, jako środek karny, może być orzeczone tylko w wyroku skazującym jako środek reakcji karnej na stwierdzone przestępstwo. Tym samym wykluczone jest podanie wyroku do publicznej wiadomości w wyroku uniewinniającym lub przy (bezwartunkowym lub warunkowym) umorzeniu postępowania karnego¹⁴. Pamiętać tu należy, że wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne nie jest wyrokiem skazującym. Warto do tego dodać, że upublicznienie wyroku – inaczej niż chociażby świadczenie pieniężne lub zakaz prowadzenia pojazdów – nie występuje w charakterze środka probacyjnego. Nie

¹³ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 217–221.

¹⁴ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 109 i nast.

można go zatem w szczególności zastosować w tym charakterze w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego¹⁵.

Analiza zgromadzonych wyroków wiedzie do wniosku, że taki stan prawny jest zasadniczo przestrzegany w praktyce orzeczniczej. Wszak niemal we wszystkich z nich – za wyjątkiem dwóch, o których za chwilę – upublicznienie wyroku zostało wymierzone w wyroku skazującym. Rzeczone wyjątki to wyrok SR w Legionowie z 30 maja 2017 r. (II K 320/17), gdzie warunkowo umorzono postępowanie karne, a jednocześnie – z mocy art. 27c ust. 2 u.r.ś. – podano wyrok do publicznej wiadomości, oraz wyrok SR w Kętrzynie z 10 stycznia 2019 r. (II K 446/19), gdzie również warunkowo umorzono postępowanie karne i podano wyrok do publicznej wiadomości, tyle że tym razem na podstawie art. 43b k.k. Oba te rozstrzygnięcia są oczywiście chybione. Sąd, warunkowo umarzając postępowanie karne, pozbawiony jest kompetencji do upublicznienia wyroku. Nie pozwala mu na to żadna podstawa prawna. Kończąc ten wątek warto jeszcze odnotować, że SR w Kętrzynie, na etapie sporządzania pisemnego uzasadnienia wyroku, dostrzegł swój błąd, o czym świadczy pomieszczone tam stwierdzenie: „Sąd jedynie omyłkowo orzekł środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości”. Choć oczywiście naprawa tego błędu nie była już możliwa.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości jako środek reakcji karnej na przestępstwo może być orzekane zarówno obok kary, jak i zamiast kary (samoistnie). Bez znaczenia jest przy tym, jaka jest podstawa prawna wymierzania tego środka karnego (art. 43b, art. 215 k.k., art. 55 zd. 2 u.IP.N albo art. 27c ust. 2 u.r.ś.). Przy podaniu wyroku do publicznej wiadomości zamiast kary (samoistnie) trzeba dodatkowo pamiętać, że z sytuacją taką będziemy mieli do czynienia w razie odstąpienia od wymierzenia kary na podstawie art. 59, art. 60 § 7 lub art. 61 § 1 k.k. Nie powinno przy tym ulegać wątpliwości, że wyrok, w którym odstąpiono od wymierzenia kary, jest wyrokiem skazującym¹⁶.

W badanych 150 wyrokach – czego można było się spodziewać, mając na uwadze odnotowywaną w statystykach niewielką liczbę samoistnie orzeczonych środków karnych – tylko 2 zawierały rozstrzygnięcia polegające na odstąpieniu od wymierzenia kary i jednoczesnym podaniu wyroku do publicznej wiadomości (wyrok SR w Wałbrzychu z 5 maja 2014 r., III K 1360/13 i wyrok SR w Łomży z 21 lutego 2017 r., II K 791/15). W wyrokach pozostałych ów środek karny występuje obok kary. Przy czym najczęściej jest to kara bezwzględnego pozbawienia wolności (w tym 25 lat pozbawienia wolności), która pojawia się w 56 wyrokach (37,3% ogółu badanych judykatów). Kara taka, charakteryzująca się bezpośrednią ingerencją w – chronioną przez art. 41 ust. 1 Konstytucji

¹⁵ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 126–127.

¹⁶ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 364–368.

RP – wolność osobistą skazanego, jest najbardziej dolegliwym w polskim systemie prawnym środkiem reakcji karnej (na potrzeby prowadzonych tu rozważań nie różnicuję tzw. terminowej kary pozbawienia wolności oraz kar 25 lat i dożywotniego pozbawienia wolności). A jeśli tak, to najczęstsze występowanie podania wyroku do publicznej wiadomości właśnie obok takiej kary, zdaje się świadczyć o tym, że sądy traktują zazwyczaj omawiany środek karny jako dodatek nie do jakiegokolwiek, ale do surowej reakcji zasadniczej na przestępstwo. Drugą najczęściej stosowaną karą, obok której pojawia się podanie wyroku do publicznej wiadomości, jest bezwzględna grzywna¹⁷ (43 wyroki), następną zaś – kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (41 wyroków).

W prawie karnym *sensu stricto* podanie wyroku do publicznej wiadomości może się pojawić także obok innego środka karnego, co jest dopuszczalne zarówno w wypadku, gdy w sprawie orzekana jest również kara, jak i w razie odstąpienia od wymierzenia kary¹⁸. Analiza zgromadzonych wyroków ukazuje, że standardowo podanie wyroku do publicznej wiadomości orzekane jest wspólnie z innymi środkami karnymi. Tylko w 18 ze 150 wyroków upublicznienie wyroku wystąpiło jako jedyny środek karny obok kary. W pozostałych wypadkach obok kary i podania wyroku do publicznej wiadomości pojawiają się inne środki karne. Zdecydowanie najczęściej jest to zakaz prowadzenia pojazdów (66 wyroków) i świadczenie pieniężne (49 wyroków). Wynik taki można było przewidzieć, bowiem – jak już podnoszono – podanie wyroku do publicznej wiadomości orzekane jest najczęściej za przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, a wśród tych wyraźnie dominują czyny, których istotą jest prowadzenie pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego. W tych zaś wypadkach ustawodawca szeroko operuje obligatoryjnym zakazem prowadzenia pojazdów i obligatoryjnym świadczeniem pieniężnym.

Do interesujących ustaleń wiedzie analiza zgromadzonych wyroków pod kątem sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości (określenie co dokładnie ma być opublikowane, w jakim miejscu, za pomocą jakiej metody, przez jaki czas itd.).

Gdy idzie o przedmiot upublicznienia, to wymaga w pierwszej kolejności wyjaśnienia, że przedmiotem tym jest – ogólnie rzecz ujmując – wyrok skazujący. Kwestia ta ulega jednak dalszemu doprecyzowaniu w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego (art. 197 § 1a, art. 198 § 1 i art. 199 § 1), z których jednoznacznie wynika, że przedmiotem upublicznienia w ramach omawianego środka

¹⁷ Pamiętać należy, że w badanym okresie możliwe jeszcze było warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary grzywny, co *de lege lata* wykluczono.

¹⁸ Szerzej na ten temat – zob. P. Daniluk, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w polskim...*, s. 368.

karnego jest odpis wyroku lub wyciąg z wyroku. Innymi słowy, podanie wyroku do publicznej wiadomości to podanie do publicznej wiadomości odpisu wyroku lub wyciągu z wyroku. *De lege lata* to właśnie ów odpis lub wyciąg powinna otrzymać redakcja czasopisma lub inny podmiot obowiązany do ich upublicznienia¹⁹. Problem jednak w tym, że w praktyce orzecniczej okoliczność ta zdaje się nie być wystarczająco dostrzegana. *Lege artis* sąd, orzekając omawiany środek karny, powinien w wyroku wyraźnie wskazać, czy przedmiotem upublicznienia jest odpis wyroku czy też wyciąg z wyroku. Tymczasem aż w 98 wyrokach (65,3% ogółu badanych judykatów) nie wskazano ani na odpis wyroku, ani też na wyciąg z wyroku, ale jedynie ogólnie na wyrok jako przedmiot upublicznienia. Odpis wyroku jako przedmiot upublicznienia pojawia się zaledwie w 35 wyrokach, a na wyciąg z wyroku nie wskazuje się wprost w żadnym ze 150 zbadanych wyroków. To ostatnie poważnie zaskakuje, choć nie można tracić z pola widzenia tego, że wśród badanych wyroków pojawiają się i takie, gdzie jako przedmiot upublicznienia wskazuje się „sentencję wyroku” (6 wyroków), „osnowę wyroku” (1 wyrok), „treść rozstrzygnięcia wyroku” (1 wyrok) i „pkt I. i II. wyroku” (1 wyrok). To zaś w istocie oznacza, mimo nieużycia tej nazwy, wyciąg z wyroku, bo pod tym pojęciem kryje się przecież urywek czy też fragment wyroku.

Przedmiotem upublicznienia w ramach omawianego środka karnego nie mogą być odpowiednio spreparowane informacje (komunikaty) o wyroku (chyba że przybiera to postać wyciągu z wyroku), czy też jego omówienia²⁰. W takim niedopuszczalnym kierunku zdają się iść rozstrzygnięcia 4 wyroków, w których orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości „poprzez umieszczenie informacji o treści niniejszego orzeczenia wraz z danymi oskarżonego na tablicy ogłoszeń” (wyroki SR w Nowym Sączu z: 30 września 2019 r., II K 220/18; 18 października 2019 r., II K 243/19; 18 listopada 2019 r., II K 355/19; 4 grudnia 2019 r., II K 1048/19). Podobny problem ujawnia się, jak się wydaje, w 3 wyrokach SR w Wieluniu (z 3 października 2016 r., II K 152/16; 13 października 2016 r., II K 361/16; 30 marca 2017 r., II K 863/16), gdzie orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości „poprzez wywieszenie zawiadomienia o jego treści w budynku” urzędu gminy (miejskiego). Z przytoczonych fragmentów sentencji wyroków SR w Nowym Sączu i SR w Wieluniu literalnie wynika, że przedmiotem upublicznienia jest bliżej nieokreślona informacja o treści wyroku wraz z danymi oskarżonego lub enigmatyczne zawiadomienie o treści wyroku. Tymczasem, jak już wskazano, *de lege lata* przedmiotem upublicznienia w ramach omawianego środka karnego nie mogą być odpowiednio spreparowane informacje (komunikaty) o wyroku, chyba że przybiera to postać wyciągu z wyroku, co w omawianych tu judykatach nie zachodzi.

¹⁹ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 416 i nast.

²⁰ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 419–420.

W doktrynie od lat toczy się spór o to, czy przedmiotem upublicznienia w ramach omawianego środka karnego może być wyrok wraz z jego uzasadnieniem lub fragmentami uzasadnienia. Wbrew wielu głosom opowiadającym się za taką możliwością, stwierdzić należy, że obowiązujący stan prawny nie pozwala na upublicznienie wyroku wraz z jego uzasadnieniem lub fragmentami uzasadnienia. W szczególności warto podkreślić, że żaden z przepisów normujących podanie wyroku do publicznej wiadomości nie wspomina o możliwości upublicznienia uzasadnienia, a użyte w tych przepisach pojęcie wyroku należy odczytywać z uwzględnieniem regulacji procesowych, które nie pozostawiają wątpliwości, że wyrok i uzasadnienie to dwa odrębne dokumenty, a w związku z tym pojęcia „wyrok” nie można rozciągać na jego uzasadnienie²¹. Analiza 150 zgromadzonych wyroków przekonuje, że stanowisko o niedopuszczalności upublicznienia wyroku wraz z jego uzasadnieniem lub fragmentami uzasadnienia znajduje akceptację w praktyce. Wszak w ani jednym z badanych judykatów przedmiotem upublicznienia nie stało się uzasadnienie wyroku lub fragmenty tego uzasadnienia. Taki stan rzeczy należy odnotować z aprobatą.

W żadnym ze zgromadzonych wyroków nie orzeczono również podania wyroku do publicznej wiadomości wraz z publikacją wizerunku skazanego. Świadczy to o zerwaniu z praktyką, która wytworzyła się w 2006 r. z inspiracji Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego²². Dobrze, że tak się stało, gdyż praktyka ta była rażąco wadliwa. Nie miała ona i nie ma nadal żadnego oparcia w obowiązującym porządku prawnym. Podanie do publicznej wiadomości wyroku skazującego wraz z wizerunkiem skazanego stanowi orzeczenie środka karnego nieznanego ustawie, co od strony procesowej (art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k.) należy kwalifikować jako tzw. bezwzględłą przyczynę odwoławczą²³.

Przechodząc do problematyki miejsca upublicznienia wyroku, w pierwszej kolejności wypada odnotować, że sądy – orzekając omawiany środek karny – wywiązują się z obowiązku określenia w treści wyroku miejsca jego upublicznienia²⁴. Na 150 zbadanych wyroków tylko w 2 nie określono takiego miejsca. W jednym z tych wyroków – SR w Ciechanowie z 8 grudnia 2015 r. (II K 759/15) – podczas orzekania omawianego środka karnego posłużono się niezwykle ogólną formułą:

²¹ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 420–426.

²² Zob. jego wytyczne z 20 czerwca 2006 r. mające na celu wdrożenie jednolitych zasad postępowania wobec sprawców przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (sygn. pisma PR III 077/73/06). Tekst tych wytycznych w dalszym ciągu dostępny jest m.in. na stronie internetowej Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze, pod adresem www.zielona-gora.po.gov.pl/pdf/wytyczne_ministra_sprawiedliwosci.doc [dostęp: 3.06.2020 r.].

²³ Szerzej na ten temat – zob. P. Daniluk, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w polskim...*, s. 426–431.

²⁴ Szerzej na temat tego obowiązku w prawie karnym *sensu stricto* – zob. ibidem, s. 398 i nast.

„na podstawie art. 43b k.k. orzeka podanie wyroku do publicznej wiadomości”. W związku z tym celowym wydaje się podkreślenie, że – w świetle nałożonego na sądy ustawowego obowiązku określenia w treści wyroku sposobu jego upublicznienia – operowanie takimi formułami, jak „orzeka podanie wyroku do publicznej wiadomości” czy też „wymierza środek karny podania wyroku do publicznej wiadomości”, jest to rażąco wadliwe. W drugim z wyroków, w którym nie określono miejsca podania wyroku do publicznej wiadomości (wyrok SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 27 marca 2019 r., VI K 1086/18), skala wadliwości nie jest aż tak duża, co jednak nie zmienia faktu, że nie sprecyzowano tego miejsca. Otóż zawarto tam formułę: „Na podstawie art. 43b k.k., orzeka podanie wyroku do publicznej wiadomości pracownikom zajezdni tramwajowych i autobusowych należących do Miejskiego Przedsiębiorstwa [...] Spółka z o.o.”. W ten sposób określono jedynie, komu wyrok ma być podany do publicznej wiadomości – „pracownikom zajezdni tramwajowych i autobusowych należących do Miejskiego Przedsiębiorstwa [...] Spółka z o.o.”. Nie wskazano natomiast, w jakim miejscu upublicznienie to powinno nastąpić. Poinformowanie pracowników zajezdni danego przedsiębiorstwa może przecież nastąpić poprzez upublicznienie wyroku w różnych miejscach. Może to być tablica ogłoszeń tego przedsiębiorstwa, jego radiowęzeł lub miejsce zebrania załogi, jak i – równie dobrze – lokalna gazeta, którą czytają owi pracownicy. Na podstawie rozstrzygnięcia omawianego wyroku nie da się ustalić, które z tych miejsc wchodzi w rachubę. Kończąc ten wątek należy jednak wyraźnie podkreślić, że w aż 148 ze 150 badanych wyroków miejsce upublicznienia wyroku zostało określone, co należy przyjąć z uznaniem.

Wskazane w badanych wyrokach miejsca upublicznienia wyroku są bardzo zróżnicowane. Nie powinno to dziwić, gdyż sądy nie są formalnie ograniczone, gdy idzie o wybór takiego miejsca. Omawiany środek karny nie może jedynie polegać na jawnym ogłoszeniu wyroku przez przewodniczącego, a w wypadku wyrokowania na posiedzeniu odbywającym się z wyłączeniem jawności – na złożeniu odpisu wyroku w sekretariacie sądu²⁵. Od razu warto już w tym miejscu zauważyć, że w żadnym z badanych wyroków nie posłużono się takim, *de lege lata* niedopuszczalnym sposobem podania wyroku do publicznej wiadomości.

Mimo znacznego zróżnicowania w badanych wyrokach miejsc upublicznienia wyroku, da się je podzielić na pewne grupy, co z kolei pozwala zidentyfikować tendencje w tym zakresie. Zdecydowanie najczęściej występującym miejscem upublicznienia wyroku są różnego rodzaju tablice ogłoszeń (informacyjne). Po zebraniu i zliczeniu wszystkich tego rodzaju rozstrzygnięć²⁶ okazuje się, że na

²⁵ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 393–398, 443.

²⁶ Podkreślenia wymaga, że wśród badanych wyroków znalazły się i takie, w których orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości jednocześnie w kilku miejscach. Stąd też zliczanych miejsc upublicznienia wyroku jest więcej niż samych badanych wyroków.

takie miejsce upublicznienia wyroku zdecydowano się w aż 92 wyrokach (61,3% ogółu badanych judykatów). Przy czym w tej liczbie na pierwszy plan wysuwa się miejsce upublicznienia wyroku w postaci tablicy ogłoszeń urzędu gminy (miasta). Występuje ono w 65 wyrokach (43,3% ogółu badanych judykatów). Następnie zaś pojawia się miejsce upublicznienia wyroku w postaci tablicy ogłoszeń sądu (20 wyroków). Warto dodać, że wybór tablicy ogłoszeń konkretnego urzędu gminy (miasta) lub sądu odpowiadał najczęściej ustalonemu miejscu popełnienia przestępstwa.

Innego rodzaju tablice ogłoszeń (informacyjne) występują w badanym materiale incydentalnie, choć warto zauważyć, że jeśli już się one pojawiają, to ich wybór przez sąd orzekający podanie wyroku do publicznej wiadomości jest istotnie determinowany konkretnymi okolicznościami popełnionego przestępstwa lub indywidualnymi cechami skazanego. Tytułem egzemplifikacji można tu wskazać na wyrok SR Lublin-Zachód w Lublinie z 26 stycznia 2017 r. (III K 895/16), gdzie zdecydowano się wywiesić odpis wyroku na tablicy informacyjnej aresztu śledczego, na terenie którego popełniono przestępstwo. Z kolei w wyroku SR w Gostyninie z 26 stycznia 2017 r. (II K 230/15) orzeczono o wywieszeniu odpisu wyroku m.in. na tablicy ogłoszeń zakładu karnego, a było to determinowane konsekwencjami przestępstwa, które wystąpiły w „środowisku, jak i administracji” tego zakładu karnego. W końcu można też zwrócić uwagę na wyrok SR w Kętrzynie z 6 czerwca 2019 r. (II K 537/18), gdzie zdecydowano się na umieszczenie wyroku na tablicy ogłoszeń szkoły, do której uczęszczał skazany.

To, że zdecydowanie najczęściej wybieranym przez sądy miejscem upublicznienia wyroku były tablice ogłoszeń (informacyjne), w tym przede wszystkim tablice ogłoszeń urzędów gminy (miasta) i sądów, zdaje się świadczyć o preferencji dla tradycyjnych, czy wręcz szablonowych, miejsc podania wyroku do publicznej wiadomości. Nie oznacza to jednak, że taki wybór jest wadliwy. Wszak umieszczenie podanego do publicznej wiadomości wyroku na tablicy ogłoszeń urzędu gminy (miasta) lub sądu, właściwych ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa (lub np. miejsce zamieszkania skazanego), daje nadzieję na realizację funkcji przypisywanych omawianemu środkowi karnemu. Nie sposób również nie dostrzec, że częste upublicznianie podawanych do publicznej wiadomości wyroków na tablicach ogłoszeń może mieć związek z tym, że nie generuje to dodatkowych kosztów (ogłoszenia takie są darmowe).

Oprócz różnego rodzaju tablic ogłoszeń (informacyjnych) da się jeszcze wyróżnić dwie inne grupy miejsc ogłaszania podanego do publicznej wiadomości wyroku. Pierwsza z nich to czasopisma w rozumieniu unormowań dotyczących omawianego środka karnego, a więc wszelkie pisma periodyczne wydawane w stałych terminach, np. dzienniki, tygodniki, miesięczniki, kwartalniki itd.²⁷

²⁷ Zob. P. Daniluk, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w polskim...*, s. 465.

Tak rozumiane czasopismo zostało wskazane jako miejsce upublicznienia wyroku w 31 wyrokach (20,7% ogółu badanych judykatów). Przy czym w grupie tej pojawiają się różnego rodzaju czasopisma, w tym dzienniki, tygodniki i kwartalnik. W oczy rzuca się to, że w zdecydowanej większości są to czasopisma lokalne, właściwe najczęściej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa. Zresztą lokalny zasięg oddziaływania tak upublicznionego wyroku często jest podkreślany w uzasadnieniach badanych wyroków. Sądy unikają zatem publikowania podawanych do publicznej wiadomości wyroków w tzw. prasie centralnej, co już od wielu lat rekomendowane jest w piśmiennictwie i orzecznictwie SN²⁸.

Kolejną grupę miejsc ogłaszania podanego do publicznej wiadomości wyroku tworzą rozstrzygnięcia o upublicznieniu go w sieci Internet. Rozstrzygnięcia takie zawarte są w 30 wyrokach (20% ogółu badanych judykatów). Przy czym zdecydowanie dominuje tutaj upublicznienie wyroku na stronach internetowych komend Policji (14 wyroków), co stanowi niemal połowę ogłoszeń w sieci Internet. Na dalszej pozycji plasuje się upublicznienie wyroku na stronach internetowych sądów (9 wyroków). Pozostałe miejsca upublicznienia wyroku w sieci Internet występują już pojedynczo. Wśród nich tytułem egzemplifikacji warto wskazać na stronę portalu internetowego, który wykorzystano do popełnienia przestępstwa oszustwa (wyrok SR dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 12 kwietnia 2017 r., XIV K 325/11), bądź też na stronę portalu internetowego, gdzie zamieszczono zniesławiające wpisy (wyrok SR w Krośnie z 14 kwietnia 2015 r., II K 152/13) lub znieważające treści (wyrok SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 25 czerwca 2018 r., VI K 995/17).

Sieć Internet jest stosunkowo nowym forum podawania wyroków do publicznej wiadomości. Przy czym ustawodawca, jak się wydaje, stara się zaakcentować rolę tego miejsca upublicznienia wyroku przez wprowadzenie do kodeksu karnego wykonawczego art. 197 § 1a, który przewiduje, że jeśli sposób podania wyroku do publicznej wiadomości nie został określony w wyroku, to sąd może orzec o podaniu wyroku do publicznej wiadomości przez umieszczenie odpisu wyroku lub wyciągu z wyroku na stronie Biuletynu Informacji Publicznej sądu, a więc w sieci Internet. Nie sposób jednak nie dostrzec, że takie miejsce ogłaszania podanego do publicznej wiadomości wyroku ma poważne wady. Przede wszystkim trzeba mieć na uwadze, że o ile naturalnym nawykiem jest czytanie prasy czy informacji zamieszczanych na tablicach ogłoszeń, o tyle przeciętnemu człowiekowi raczej rzadko zdarza się przeglądanie stron internetowych sądów lub komend Policji. A jeśli tak, to można mieć poważne wątpliwości, czy takie miejsca publikowania wyroków w należyty sposób zapewniają możliwość zapoznania się z nimi, a przez to, czy pozwalają na realizację celów omawianego środka karnego. Innym problemem jest wysokie ryzyko tego,

²⁸ Zob. *ibidem*, s. 448 wraz z przywołanym tam piśmiennictwem i orzecznictwem SN.

że upubliczniony w sieci Internet wyrok może z niej nigdy nie zostać usunięty. Możliwość kopiowania takiego wyroku, archiwizowania stron internetowych, na których został zamieszczony i inne techniczne możliwości zwielokrotniania oraz przechowywania cyfrowych treści, wielokrotnie będą prowadziły do tego, że usunięcie podanego do publicznej wiadomości wyroku ze strony Biuletynu Informacji Publicznej sądu lub komendy Policji nie będzie równoznaczne z usunięciem go z sieci Internet. Rzeczone możliwości powodują bowiem, że podmiot wprowadzający wyrok do tejże sieci w istocie traci nad nim kontrolę i nie może zagwarantować tego, że po usunięciu owego wyroku z danej witryny, ktoś nie upubliczni go na innej witrynie²⁹. Wszystko to przemawia za tym, aby do upubliczniania wyroków w sieci Internet podchodzić z rezerwą. I chyba tak też się dzieje w praktyce, skoro – mimo akcentowania przez ustawodawcę roli sieci Internet jako miejsca upubliczniania wyroku (art. 197 § 1a k.k.w.) – podawane do publicznej wiadomości wyroki częściej ogłaszane są na tablicach ogłoszeń lub w czasopismach.

Analizując zgromadzone wyroki pod kątem miejsc ich upublicznienia warto jeszcze zwrócić uwagę na różny stopień szczegółowości określenia tychże miejsc przez sądy. Z jednej strony, i takie wypadki zdecydowanie dominują, określenie to jest stosunkowo szczegółowe. Mianowicie sądy wskazują przykładowo na tablicę ogłoszeń w danym urzędzie gminy lub na konkretny tytuł czasopisma, gdzie podany do publicznej wiadomości wyrok ma zostać ogłoszony. Z drugiej jednak strony, w badanym materiale znalazły się i takie wyroki, gdzie określenie miejsca upublicznienia wyroku jest dużo bardziej ogólne. Tytułem egemplifikacji wskazać można na wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z 2 sierpnia 2017 r. (III K 1056/14), w którym nakazano udostępnić go „w siedzibie III Urzędu Skarbowego [...] w miejscu dostępnym dla pracowników urzędu” (miejsce pracy skazanego). Podobnie, w wyroku SR Lublin-Zachód w Lublinie z 3 grudnia 2015 r. (III K 50/15) zdecydowano o wywieszeniu jego odpisu „w miejscu ogólnie dostępnym dla publiczności w budynku: Komendy Miejskiej Policji w L. ul. [...] oraz Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Wojewódzkiej Policji w L. ul. [...]” (miejsce pracy skazanego), a w wyrokach SR w Wieluniu – z 3 października 2016 r. (II K 152/16), 13 października 2016 r. (II K 361/16) i 30 marca 2017 r. (II K 863/16) – jako miejsce upublicznienia wskazano budynek określonego urzędu gminy (miasta). Takie ogólne wskazania budzą wątpliwości, zwłaszcza gdy przybierają one aż tak daleko niedookreśloną postać, jak w przywołanych wyrokach SR w Wieluniu. Wskazany tam budynek określonego urzędu gminy (miasta) jako miejsce upublicznienia wyroku to także kotłownia lub piwnica tego budynku albo gabinet wójta. A przecież sądowi z pewnością nie chodziło o umieszczenie

²⁹ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 446–448.

wyroku w takich miejscach, gdzie dostęp do niego byłby mocno ograniczony. I dlatego też rekomendować należy większą precyzję przy określaniu miejsca podania wyroku do publicznej wiadomości.

Warto jeszcze odnotować, że wśród 150 zbadanych wyroków nie znalazł się ani jeden, który wskazywałby na audycję radiową jako miejsce upublicznienia wyroku. Natomiast w jednym wypadku wyrok został podany do publicznej wiadomości m.in. poprzez jego ogłoszenie w audycji telewizyjnej (wyrok SO w Toruniu z 30 października 2019 r., II K 129/18). Przy czym, jak wynika z uzasadnienia tego wyroku, chodzi tu o lokalną stację telewizyjną, nie zaś o stację „o zasięgu ogólnokrajowym”, o co wnosił prokurator. Przy tym rozstrzygnięciu w oczy rzuca się to, że sąd wskazał jedynie, iż wyrok ma być opublikowany w danej telewizji, poniechał natomiast sprecyzowania, w jaki sposób ma to nastąpić. Stąd też na podstawie treści samego wyroku nie da się ustalić, czy podany do publicznej wiadomości wyrok ma być odczytany czy też pokazany w audycji telewizyjnej, jaka ma to być audycja, o jakiej porze ma zostać wyemitowana itd.

W obowiązującym stanie prawnym, mimo pewnych kontrowersji w tym zakresie, nie jest dopuszczalne ani orzeczenie podania wyroku do publicznej wiadomości jednocześnie w kilku miejscach (np. w prasie i na tablicy ogłoszeń w urzędzie gminy), ani też upublicznienie wyroku wielokrotnie w jednym miejscu (np. w trzech kolejnych numerach danego czasopisma)³⁰. Analiza zgromadzonych wyroków wiedzie do wniosku, że takie wskazania normatywne są przestrzegane w praktyce orzeczniczej i sądy – co do zasady – nie multiplikują upublicznienia wyroku. Co więcej, w badanych wyrokach niejednokrotnie można spotkać się wręcz z wyraźnym podkreśleniem, że podanie wyroku do publicznej wiadomości następuje poprzez jego jednorazowe ogłoszenie/opublikowanie (wyroki: SR w Jeleniej Górze z 22 stycznia 2014 r., II K 19/13; SR w Świeciu z 11 grudnia 2015 r., II K 985/14 i 14 listopada 2017 r., II K 566/17; SR w Tczewie z 25 lipca 2016 r., II K 1223/13; SR w Otwocku z 23 listopada 2017 r., II K 127/14; SR w Giżycku z 7 września 2018 r., II K 282/18 i 3 marca 2020 r., II K 679/19). Wadliwości polegające na multiplikacji upublicznienia wyroku odnaleźć można jedynie w 13 na 150 zbadanych wyroków (8,7% ogółu badanych judykatów). Przy czym w wypadku 12 wyroków stwierdzona wadliwość przybiera postać orzeczenia podania wyroku do publicznej wiadomości jednocześnie w kilku (2 lub 3) miejscach (np. w wyroku SR w Krośnie z 14 kwietnia 2015 r., II K 152/13, orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości poprzez jego ogłoszenie w dwutygodniku oraz na portalu internetowym). Natomiast w 1 wyroku stwierdzona wadliwość polega na orzeczeniu podania wyroku do publicznej wiadomości wielokrotnie w jednym miejscu (wyrok SR

³⁰ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 449–452.

w Goleniowie z 27 czerwca 2017 r., II K 238/16, mocą którego upubliczniono wyrok trzykrotnie, z zachowaniem miesięcznych odstępów, w tej samej gazecie).

Bazując na kryterium czasu trwania (rozciągłości albo nierozciągłości w czasie) można przyjąć, że podanie wyroku do publicznej wiadomości ma charakter mieszany. Wszak w niektórych swoich postaciach jest to środek karny jednorazowy (np. upublicznienie wyroku poprzez odczytanie go w audycji radiowej lub telewizyjnej, albo ogłoszenie w czasopiśmie), w innych zaś – środek karny terminowy (np. upublicznienie wyroku poprzez jego wywieszenie na tablicy ogłoszeń albo zamieszczenie na stronie internetowej)³¹. Opisane już miejsca upublicznienia wyroku, które zostały wskazane w badanych wyrokach, ukazują, że w praktyce orzecniczej sądy zdecydowanie częściej decydowały się na zastosowanie omawianego środka karnego w postaciach terminowych. Gdy chodzi o szczegóły, to należy wskazać, że na 150 zbadanych wyroków³² aż 128 zawierało terminową postać podania wyroku do publicznej wiadomości, co daje 85,3% ogółu badanych judykatów. Pozostałe wyroki przewidywały podanie wyroku do publicznej wiadomości w postaci jednorazowej.

Dominacja terminowych postaci podania wyroku do publicznej wiadomości implikuje niezwykle ważne pytanie o czas upublicznienia wyroku. Wszak w wypadku stosowania tych postaci omawianego środka karnego niedopuszczalne jest jego orzeczenie bez sprecyzowania czasu trwania upublicznienia wyroku. Zaniechanie takiego sprecyzowania oznaczałoby bowiem w istocie wymierzenie sankcji nieoznaczonej, co z kolei pozostawiałoby nadmierną swobodę pomiotom wykonującym omawiany środek karny. Problem jednak w tym, że ustawodawca – nakładając na sądy obowiązek sprecyzowania czasu trwania terminowej postaci tego środka (w prawie karnym *sensu stricto* obowiązek ten wynika z art. 43b k.k. w zakresie, w jakim stanowi, że sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości „w określony sposób”, gdyż na sposób podania wyroku do publicznej wiadomości składa się m.in. czas jego upublicznienia) – nie wskazuje jednocześnie granic czasowych, w jakich sąd ma się tu poruszać. Żaden z obowiązujących przepisów nie wypowiada się na ten temat. Nie wiadomo więc, jakie są granice czasowe podania wyroku do publicznej wiadomości³³.

Taki, mocno wybrakowany, a przez to wadliwy, stan prawny powoduje, że sądy postawione są w niezwykle trudnej sytuacji. Nie otrzymują bowiem od ustawodawcy żadnych wskazań co do czasu trwania omawianego środka karnego. To zaś rodzi niebezpieczeństwo, że sądy, nie wiedząc jakie są granice czasowe

³¹ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 159–161.

³² Pamiętać tu należy, na co już wskazywano, że w niektórych z tych judykatów podawano wyrok do publicznej wiadomości jednocześnie w kilku miejscach. Tym samym w badanym materiale miejsc upublicznienia wyroku jest więcej niż samych wyroków.

³³ Szerzej na ten temat – zob. P. Daniluk, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w polskim...*, s. 431 i nast.

podania wyroku do publicznej wiadomości, będą – wbrew obowiązкови ustawowemu – orzekać terminowe postaci tego środka karnego bez precyzowania czasu jego trwania. Konsekwencje tego będą z kolei skrajnie antygwarancyjne, gdyż w obrocie prawnym pojawią się wyroki skazujące zawierające sankcje nieoznaczone. W praktyce orzeczniczej szczęśliwie jednak tak się nie dzieje. Sądy stanęły na wysokości zadania i – mimo wybrakowanego stanu prawnego – co do zasady orzekają terminowe postaci podania wyroku do publicznej wiadomości z jednoczesnym określeniem czasu trwania tego środka karnego. Na 128 wyroków zawierających terminową postać podania wyroku do publicznej wiadomości, a więc taką, która wymusza sprecyzowanie czasu jego trwania, tylko w 10 (7,8%) nie wywiązano się z tego obowiązku. W pozostałych wypadkach obowiązek ten został zrealizowany. W tym zakresie warto odnotować, że sądy zdecydowanie najczęściej, bo aż w 53 wyrokach, podawały wyrok do publicznej wiadomości na okres 30 dni (1 miesiąca). Drugim najczęściej wskazywanym terminem było 14 dni (2 tygodnie) – 16 wyroków. Kolejnymi zaś 6 miesięcy (15 wyroków) i 7 dni (14 wyroków). Patrząc na zebrany materiał badawczy przekrojowo wypada jeszcze stwierdzić, że najkrótszy czas podania wyroku do publicznej wiadomości to 7 dni, a najdłuższy – 1 rok (został on zastosowany w 2 wyrokach).

Z powyższego wynika, że sądy orzekają raczej krótsze aniżeli dłuższe terminy podania wyroku do publicznej wiadomości. Można stwierdzić, że sądy nie nadużywają swojej kompetencji w tym zakresie, która przecież jest nieograniczona (skoro *de lege lata* nie da się zdekodować normy prawnej określającej granice czasowe podania wyroku do publicznej wiadomości, to sądy mogą wymierzać ten środek karny na dowolny czas), i nie upubliczniają wyroków na zbyt długi czas. W żadnym ze zbadanych wyroków nie pojawia się podanie wyroku do publicznej wiadomości na czas dłuższy niż 1 rok, a zdecydowanie dominujący termin wynosi 30 dni (1 miesiąc).

Kończąc już omawianie rozstrzygnięć w przedmiocie podania wyroku do publicznej wiadomości, warto jeszcze zwrócić uwagę na różnorakie ich doprecyzowania, które pojawiają się w zebranych materiale badawczym. W tym zakresie w szczególności wyróżnia się wyrok SR w Goleniowie z 27 czerwca 2017 r. (II K 238/16), gdzie – orzekając omawiany środek karny w gazecie – niezwykle precyzyjnie wskazano, że ma to nastąpić „w ten sposób, aby treść wyroku zajmowała co najmniej pół strony, a wyrok został opublikowany nie dalej jak na trzeciej stronie”. Tak szczegółowe doprecyzowanie podania wyroku do publicznej wiadomości jest niespotykane na tle innych badanych wyroków.

Tylko w 3 wyrokach określono termin, w jakim podany do publicznej wiadomości wyrok ma być ogłoszony w danym miejscu. W tym zakresie wskazano na 3 miesiące (wyrok SR w Grudziądzu z 18 stycznia 2017 r., II K 122/16) oraz dwukrotnie na 1 miesiąc (wyrok SR Szczecin–Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 27 marca 2018 r., IV K 110/18 oraz wyrok SR Poznań–Nowe Miasto

i Wilda w Poznaniu z 25 czerwca 2018 r., VI K 13/17) od uprawomocnienia się wyroku. W razie orzeczenia podania wyroku do publicznej wiadomości przez ogłoszenie w czasopiśmie, a z taką sytuacją mamy do czynienia w 2 z 3 wskazanych wyroków, takie zakreślanie terminu w wyroku wydaje się być zbędne. Wszak wówczas, po myśli art. 198 § 1 k.k.w. *in fine*, sąd wykonawczy poleca redakcji określonego w wyroku czasopisma wydrukowanie owego wyroku w jednym z najbliższych numerów. Wypada jednocześnie odnotować, że we wskazanym wyroku SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu miesięczny termin na upublicznienie wyroku dotyczył jego opublikowania w kwartalniku. Jest to rozstrzygnięcie nieracjonalne, gdyż jego wykonanie, z uwagi na cykl wydawania kwartalnika, będzie niemożliwe.

Wśród zgromadzonych wyroków rzadko pojawiają się takie, w których dochodzi do rozstrzygnięcia, przy orzekaniu omawianego środka karnego, o usunięciu czy też anonimizacji danych osobowych pokrzywdzonych, tak aby nie zostały one podczas wykonywania tego środka ujawnione. Tego rodzaju rozstrzygnięcie pojawiło się tylko w 3 wyrokach (SR w Giżycku z 27 stycznia 2017 r., V K 182/16; SR dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 12 kwietnia 2017 r., XIV K 325/11; SR w Goleniowie z 27 czerwca 2017 r., II K 238/16). Z drugiej strony, pośród analizowanych wyroków znajdują się i takie, gdzie przy orzekaniu omawianego środka karnego dodatkowo rozstrzyga się, że podany do publicznej wiadomości wyrok ma być ogłoszony wraz z danymi osobowymi oskarżonego (wyroki SR w Nowym Sączu z: 19 października 2017 r., II K 500/16; 21 listopada 2017 r., II K 1108/17; 28 grudnia 2018 r., II K 1292/17 oraz wyrok SR w Pieszku z 12 sierpnia 2019 r., II K 669/18). Takie rozstrzygnięcie jest zbędne, gdyż wyrok każdorazowo zawiera dane osobowe oskarżonego i jeśli brak w tym zakresie odmiennych rozstrzygnięć, to upublicznienie go zawsze oznacza ogłoszenie tychże danych.

Już na koniec tych rozważań w charakterze pewnej ciekawostki można wskazać wyrok SR Gdańsk-Południe w Gdańsku z 31 sierpnia 2017 r. (II K 987/15), w którym podano wyrok do publicznej wiadomości „poprzez opublikowanie jego treści w języku polskim i angielskim” (na stronie internetowej Międzynarodowego Stowarzyszenia Bursztynników). W związku z tym, że opracowanie niniejsze nie ma charakteru dogmatycznego i skoncentrowane jest na dociekaniaх empirycznych, można jedynie sygnalizacyjnie wskazać, że takie niespotykane rozstrzygnięcie, kiedy to sąd decyduje się na upublicznienie wyroku także w języku obcym, jawi się jako kontrowersyjne i wydaje się, że istnieją podstawy prawne do jego kwestionowania.

Przechodząc do przedstawienia motywów, jakie towarzyszyły sądom podczas orzekania podania wyroku do publicznej wiadomości, w pierwszej kolejności przypomnieć należy, że próbę poczynienia ustaleń w tym zakresie można było podjąć w stosunku do 146 wyroków. Tyle bowiem ze gromadzonych wyroków ma

uzasadnienia (tylko 4 z nich – na 150 – są ich pozbawione), które mogą stanowić podstawę identyfikacji powodów wymierzenia omawianego środka karnego. Od razu należy jednak zauważyć, że nie zawsze uzasadnienia te zawierają wyjaśnienie motywów decyzji o upublicznieniu wyroków, choć tego rodzaju sytuacje występują stosunkowo rzadko.

Natomiast poważniejszym, bo masowym problemem jest to, że uzasadnienia zgromadzonych wyroków w odniesieniu do podania wyroku do publicznej wiadomości są bardzo lakoniczne, najczęściej ograniczające się do jednego lub dwóch zdań. Co więcej, nierzadko ta skąpa wypowiedź jest niejasna lub ogólnikowa. Przykładowo sądy wskazują ogólnie na cel wychowawczy albo zapobiegawcze działanie upublicznienia wyroku, nie podając jednocześnie, kto jest tu adresatem – skazany czy społeczeństwo. W konsekwencji nie wiadomo, czy chodzi tu o prewencję szczególną czy też o prewencję ogólną. Tam zaś, gdzie sądy wyraźnie mówią o prewencji szczególnej lub ogólnej jako motywie podania wyroku do publicznej wiadomości, zazwyczaj czynią to hasłowo, ograniczając się do takich stwierdzeń, jak np. „orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości [...] mając na uwadze prewencję ogólną”. Innymi słowy, sądy bardzo często nie konkretyzują tego rodzaju motywów upublicznienia wyroku, w tym nie tłumaczą, jak je rozumieją. I stąd przykładowo wielokrotnie nie wiadomo, czy przywoływana hasłowo prewencja ogólna rozumiana jest przez sąd w wymiarze negatywnym czy też pozytywnym. W wypadkach, gdy podstawą prawną wymierzenia omawianego środka karnego jest art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r., a przecież takich wypadków jest zdecydowanie najwięcej, objaśnienie prewencji ogólnej często ogranicza się do powtórzenia brzmienia ustawowej przesłanki podania wyroku do publicznej wiadomości („społeczne oddziaływanie skazania”). Nie sposób także nie zauważyć, że w wielu wypadkach nie da się ustalić, jak postrzegane są eksponowane w uzasadnieniach wyroków okoliczności. Przykładowo sądy niejednokrotnie wskazują na uprzednią karalność oskarżonego jako okoliczność przemawiającą za podaniem wyroku do publicznej wiadomości, ale już nie wyjaśniają, czy patrzą na tę okoliczność w perspektywie prewencji ogólnej, szczególnej, czy też np. funkcji represyjnej tego środka karnego.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w uzasadnieniach zgromadzonych wyroków jest bardzo dużo niejasności, ogólnikowości i niedopowiedzeń. To zaś uniemożliwia poczynienie precyzyjnych ustaleń co do motywów, jakie towarzyszyły sądowi podczas orzekania podania wyroku do publicznej wiadomości. I dlatego też w dalszych uwagach ograniczyć się należy do przedstawienia pewnych ogólnych tendencji w tym zakresie, bez wchodzenia w szczegóły, których w przeanalizowanych uzasadnieniach zazwyczaj albo nie ma, albo są one wysoce niejasne.

Gdy chodzi o uzasadnienia wyroków, w których orzeczono omawiany środek karny na podstawie art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r., to

pomieszczone w nich wypowiedzi pozwalają stwierdzić, że zdecydowanie dominującym motywem podania wyroku do publicznej wiadomości jest tu prewencja ogólna. Tak czy inaczej zaakcentowane wątki ogólnoprewencyjne pojawiają się w uzasadnieniach 95 wyroków. W zasadzie można powiedzieć, że niemal zawsze tam, gdzie dało się zrekonstruować powód upublicznienia wyroku, była to prewencja ogólna (przy czym nierzadko towarzyszyły jej również jakieś inne powody, o których za chwilę). Nie powinno to dziwić, wszak istota i obecna konstrukcja normatywna omawianego środka karnego wskazują na silnie zarysowaną funkcję ogólnoprewencyjną³⁴. Jak wynika z wcześniejszych uwag, niska jakość uzasadnień badanych wyroków w zakresie rozstrzygnięcia o podaniu wyroku do publicznej wiadomości poważnie utrudnia, o ile nie uniemożliwia, ustalenie sposobu pojmowania przez sądy przywoływanych względów ogólnoprewencyjnych. Sądy częstokroć, co sygnalizowano już wcześniej, ograniczały się tu do wskazywania na „społeczne oddziaływanie skazania”, a więc do powtórzenia ustawowej przesłanki podania wyroku do publicznej wiadomości.

Warto odnotować, że gdy idzie o negatywny i pozytywny wymiar prewencji ogólnej, z którymi to mamy do czynienia na gruncie art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r.³⁵, to w uzasadnieniach 9 wyroków wyraźnie wskazano na odstraszenie innych osób niż skazany od popełniania przestępstw. Natomiast w uzasadnieniach 18 wyroków pojawiło się wyraźne odwołanie do kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. W tym ostatnim zakresie należy poczynić pewne zastrzeżenie. Otóż jeśli sądy, wskazując na kształtowanie świadomości prawnej społeczeństwa, bazują na art. 53 § 1 k.k. (tak ma się rzecz z pewnością co najmniej w jednym z wyroków, tj. w wyroku SR w Rybniku z 7 czerwca 2017 r., III K 134/16), to jest to błąd. Wszak przyjęty w art. 43b k.k. (art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r.) specyficzny sposób rozumienia prewencji ogólnej, wynikający z pomieszczonego tam wyrażenia „społeczne oddziaływanie skazania”, wypiera na gruncie tego przepisu takie pojmowanie prewencji ogólnej, jakie wynika z użytego w art. 53 § 1 k.k. wskazania na kształtowanie świadomości prawnej społeczeństwa. Tym samym art. 53 § 1 k.k. w zakresie, w jakim stanowi o pozytywnej prewencji ogólnej, nie ma zastosowania przy ustalaniu treści przesłanki celowości upublicznienia wyroku, gdyż w tym zakresie art. 43b k.k. operuje inaczej rozumianą prewencją ogólną³⁶.

Jeśli chodzi o konkretne okoliczności, które wybrzmiewają w uzasadnieniach badanych wyroków jako mające przemawiać za podaniem wyroku do publicznej wiadomości ze względów ogólnoprewencyjnych, to najczęściej pojawia się tu nagminność popełniania danego rodzaju przestępstwa, które

³⁴ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 300 i nast.

³⁵ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 309–310.

³⁶ Szerzej na ten temat – zob. *ibidem*, s. 184–186, 310.

przypisano oskarżonemu (20 uzasadnień wyroków). Nie może to zaskakiwać, gdyż taki powód podania wyroku do publicznej wiadomości był i jest powszechnie dostrzegany zarówno w orzecznictwie, jak i w piśmiennictwie³⁷. Przy czym warto zauważyć, że sądy w badanych uzasadnieniach, wskazując na nagminność popełniania danego rodzaju przestępstwa, nie powoływały się na żadne dane statystyczne, ale – jak można się domyślać – bazowały na swoich własnych obserwacjach, które siłą rzeczy musiały mieć charakter wycinkowy.

W badanych uzasadnieniach wyroków zdecydowanie rzadszym niż prewencja ogólna motywem podania wyroku do publicznej wiadomości (na podstawie art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r.) jest prewencja szczególna. Motyw taki wyraźnie pojawia się w uzasadnieniach 25 wyroków. Przy czym sądy co do zasady nie ujawniają, jak prewencję szczególną rozumieją i w jakim zakresie znalazła ona zastosowanie w rozpoznawanej sprawie. W uzasadnieniach zaledwie 3 wyroków wskazano, podczas tłumaczenia powodów orzeczenia omawianego środka karnego, na wychowanie skazanego. Natomiast o indywidualnoprewencyjnym zapobieganiu wspomniano li tylko w uzasadnieniu 1 wyroku. Mówiąc o prewencji szczególnej jako motywie podania wyroku do publicznej wiadomości, warto jeszcze odnotować, że w uzasadnieniach 4 wyroków wprost wskazano, że tego rodzaju oddziaływania na sprawcę mają polegać na odstraszaniu go od powrotu na drogę przestępstwa.

Jedną z funkcji podania wyroku do publicznej wiadomości jest funkcja represyjna, co należy wiązać z wyrządzaniem sprawcy dolegliwości za pomocą tego środka karnego³⁸. Taki powód upublicznienia wyroku wyraźnie wybrzmiewa z uzasadnień 18 wyroków. W tym zakresie sądy wskazują m.in. na napiętnowanie sprawcy, zadanie mu dolegliwości lub wzmocnienie za pomocą omawianego środka karnego dolegliwości kary.

Gdy chodzi o inne jeszcze, pojawiające się w uzasadnieniach badanych wyroków, motywy podania wyroku do publicznej wiadomości na podstawie art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r., to w 3 wypadkach można mówić o swego rodzaju rehabilitacji czy też kompensacji, nie tylko względem pokrzywdzonego (wyroki: SR w Tczewie z 25 lipca 2016 r., II K 1223/13; SR w Gostyninie z 26 stycznia 2017 r., II K 230/15; SR w Piszcu z 12 sierpnia 2019 r., II K 669/18). Problem jednak w tym, że na gruncie art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r. nie da się mówić o funkcji rehabilitacyjnej czy też kompensacyjnej podania wyroku do publicznej wiadomości, w szczególności zaś brak uzasadnienia dla rekonstruowania tu indywidualnego interesu pokrzywdzonego, który leżałby – jako przesłanka pozytywna – u podstaw orzekania omawianego

³⁷ Zob. ibidem, s. 191 wraz z przywołanym tam orzecznictwem i piśmiennictwem.

³⁸ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 280 i nast.

środka karnego³⁹. I dlatego też krytycznie należy ocenić podjęte we wskazanych wyrokach próby przypisania upublicznieniu wyroku roli instrumentu rehabilitacyjnego czy też kompensacyjnego.

W uzasadnieniach badanych wyroków w zasadzie nie pojawia się kwestia interesu pokrzywdzonego jako negatywnej przesłanki podania wyroku do publicznej wiadomości na podstawie art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r. Zagadnienie to zostało poruszone zaledwie w 3 wypadkach (wyroki: SO Warszawa-Praga w Warszawie z 23 lutego 2016 r., V K 105/14; SO w Poznaniu z 4 lipca 2016 r., III K 52/16; SR dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 22 lutego 2018 r., III K 1158/12). Z kolei tylko w uzasadnieniu 1 wyroku zwrócono uwagę na nienaruszanie interesów innych podmiotów niż pokrzywdzony (wyrok SO w Poznaniu z 16 grudnia 2015 r., XVI K 15/15). Kwestia ta – mimo że jawi się jako niezwykle istotna – często nie jest w wystarczającym stopniu dostrzegana, także przez samego ustawodawcę⁴⁰.

Odnosząc się do uzasadnień wyroków, w których podano wyrok do publicznej wiadomości na innych podstawach normatywnych niż art. 43b lub art. 50 k.k. po nowelizacji z 2005 r., w pierwszej kolejności należy wskazać, że zgromadzony materiał badawczy pozwala wypowiedzieć się w tym zakresie tylko na temat motywów upublicznienia wyroku z mocy art. 215 k.k. i art. 27c ust. 2 u.r.ś. Przy czym wypowiedź tą można ograniczyć do stwierdzenia, że sądy – podając wyrok do publicznej wiadomości na podstawie art. 215 k.k. lub art. 27c ust. 2 u.r.ś. – z zasady nie wskazują, jakie jest zakładane oddziaływanie tego środka karnego. Niewątpliwie wynika to z tego, że w obu tych przepisach przewidziano obligatoryjny tryb upublicznienia wyroku, który aktualizuje się już w razie skazania za przestępstwo zniesławienia i złożenia przez pokrzywdzonego wniosku o podanie wyroku skazującego do publicznej wiadomości (art. 215 k.k.) lub w razie samego skazania za jakiegokolwiek z przestępstw określonych w art. 27c ust. 1 u.r.ś. (art. 27c ust. 2 u.r.ś.). Nie ma tu zatem znaczenia celowość podania wyroku do publicznej wiadomości, w tym chociażby wzgląd na społeczne oddziaływanie skazania. Sąd, z uwagi na konstrukcję art. 215 k.k. i art. 27c ust. 2 u.r.ś., zagadnień tych nie bada, a w konsekwencji nie znajdują się one potem w uzasadnieniu wyroku skazującego. Zresztą w uzasadnieniach niektórych wyroków, gdzie zastosowano art. 215 k.k. lub art. 27c ust. 2 u.r.ś., wprost wskazuje się w charakterze uzasadnienia orzeczenia omawianego środka karnego, że zostało to zdeterminowane przewidzianą w tych przepisach obligatoryjnością.

Tylko w uzasadnieniach 2 wyroków, w których zastosowano art. 215 k.k. lub art. 27c ust. 2 u.r.ś., pojawiają się uwagi na temat zakładanego oddziaływania omawianego środka karnego. W uzasadnieniu wyroku SR w Raciborzu

³⁹ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 343–346.

⁴⁰ Szerzej na ten temat – zob. ibidem, s. 268–270.

z 15 października 2018 r. (II K 635/15), gdzie upubliczniono wyrok na podstawie art. 215 k.k., wywiedziono: „co prawda przepis art. 215 k.k. obliguje Sąd do orzeczenia w/w środka karnego w przypadku takiego wniosku pokrzywdzonego niemniej jednak w niniejszej sprawie zrealizuje on w pełni swoją funkcję ochrony interesów pokrzywdzonej poprzez naprawienie wyrządzonej przestępstwem szkody wyrażającej się w próbie zdeprecjonowania osoby R.K. w oczach przełożonego i współpracowników”. Z kolei w uzasadnieniu wyroku SR w Kętrzynie z 16 września 2015 r. (II K 154/15), gdzie orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości na podstawie art. 27c ust. 2 u.r.ś., zaakcentowano, że m.in. taki środek karny dodatkowo wzmocni „wychowawcze oddziaływanie kary”, choć już nie doprecyzowano, kto ma być adresatem takiego oddziaływania (skazany czy inne osoby?).

Podsumowując krótko powyższy wywód, można w uprawniony sposób stwierdzić, że przeprowadzone badania sądowej praktyki orzeczniczej w zakresie stosowania podania wyroku do publicznej wiadomości dowiodły, iż zasadniczo rzecz biorąc praktyka ta jawi się jako prawidłowa. Oczywiście występują tu pewne nieprawidłowości, jednakże poważniejsze błędy pojawiają się stosunkowo rzadko. Natomiast wiele do życzenia pozostawia sposób uzasadniania orzeczeń o podaniu wyroku do publicznej wiadomości. W tym zakresie praktyka obciążona jest licznymi wadliwościami, ale – co wypada podkreślić – jest to problem szerszy, dotyczący w ogóle jakości uzasadnień sądowych w odniesieniu do zastosowanych środków reakcji karnej.

Bibliografia

Literatura

- Daniluk P., *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w polskim prawie karnym sensu largo*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Daniluk P., *Podanie wyroku do publicznej wiadomości w prawie karnym sensu stricto i prawie karnym skarbowym – obraz statystyczny*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G” 2020, nr 2 (w druku).
- Dominik W., *Kara podania wyroku do publicznej wiadomości*, „Nowe Prawo” 1978, nr 6.
- Oleszko A., *Publikacja wyroku jako forma profilaktycznego oddziaływania sądów na przykładzie woj. rzeszowskiego*, „Problemy Praworządności” 1979, nr 1.

Ustawodawstwo

- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, t.j. Dz.U. 2019 poz. 821 ze zm.
- Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, t.j. Dz.U. 2019 poz. 2168 ze zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, t.j. Dz.U. 2019 poz. 1950 ze zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, t.j. Dz.U. 2020 poz. 523 ze zm.
- Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, t.j. Dz.U. 2019 poz. 1882.
- Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, t.j. Dz.U. 2020 poz. 19 ze zm.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. 2005 Nr 163 poz. 1363 ze zm.
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015 poz. 396.

Orzecznictwo

Wykaz obejmuje jedynie orzeczenia przywołane bezpośrednio w tekście artykułu.

- Wyrok SR w Jeleniej Górze z 22 stycznia 2014 r., II K 19/13, POSP.
- Wyrok SR w Krośnie z 14 kwietnia 2015 r., II K 152/13, POSP.
- Wyrok SR w Wałbrzychu z 5 maja 2014 r., III K 1360/13, POSP.
- Wyrok SR w Kętrzynie z 16 września 2015 r., II K 154/15, POSP.

- Wyrok SR Lublin-Zachód w Lublinie z 3 grudnia 2015 r., III K 50/15, POSP.
Wyrok SR w Ciechanowie z 8 grudnia 2015 r., II K 759/15, POSP.
Wyrok SR w Świeciu z 11 grudnia 2015 r., II K 985/14, POSP.
Wyrok SO w Poznaniu z 16 grudnia 2015 r., XVI K 15/15, POSP.
Wyrok SO Warszawa-Praga w Warszawie z 23 lutego 2016 r., V K 105/14, POSP.
Wyrok SO w Poznaniu z 4 lipca 2016 r., III K 52/16, POSP.
Wyrok SR w Tczewie z 25 lipca 2016 r., II K 1223/13, POSP.
Wyrok SR w Wieluniu z 3 października 2016 r., II K 152/16, POSP.
Wyrok SR w Wieluniu z 13 października 2016 r., II K 361/16, POSP.
Wyrok SR w Grudziądzu z 18 stycznia 2017 r., II K 122/16, POSP.
Wyrok SR w Gostyninie z 26 stycznia 2017 r., II K 230/15, POSP.
Wyrok SR Lublin-Zachód w Lublinie z 26 stycznia 2017 r., III K 895/16, POSP.
Wyrok SR w Giżycku z 27 stycznia 2017 r., V K 182/16, POSP.
Wyrok SR w Łomży z 21 lutego 2017 r., II K 791/15, POSP.
Wyrok SR w Wieluniu z 30 marca 2017 r., II K 863/16, POSP.
Wyrok SR dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 12 kwietnia 2017 r., XIV K 325/1, POSP.
Wyrok SR w Legionowie z 30 maja 2017 r., II K 320/17, POSP.
Wyrok SR w Rybniku z 7 czerwca 2017 r., III K 134/16, POSP.
Wyrok SR w Goleniowie z 27 czerwca 2017 r., II K 238/16, POSP.
Wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z 2 sierpnia 2017 r., III K 1056/14, POSP.
Wyrok SR Gdańsk-Południe w Gdańsku z 31 sierpnia 2017 r., II K 987/15, POSP.
Wyrok SR w Nowym Sączu z 19 października 2017 r., II K 500/16, POSP.
Wyrok SR w Świeciu 14 listopada 2017 r., II K 566/17, POSP.
Wyrok SR w Nowym Sączu z 21 listopada 2017 r., II K 1108/17, POSP.
Wyrok SR w Otwocku z 23 listopada 2017 r., II K 127/14, POSP.
Wyrok SR dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 22 lutego 2018 r., III K 1158/12, POSP.
Wyrok SR Szczecin–Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 27 marca 2018 r., IV K 110/18, POSP.
Wyrok SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 25 czerwca 2018 r., VI K 13/17, POSP.
Wyrok SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 25 czerwca 2018 r., VI K 995/17, POSP.
Wyrok SR w Giżycku z 7 września 2018 r., II K 282/18, POSP.
Wyrok SR w Raciborzu z 15 października 2018 r., II K 635/15, POSP.
Wyrok SR w Bielsku Podlaskim z 21 grudnia 2018 r., II K 2/18, POSP.
Wyrok SR w Nowym Sączu z 28 grudnia 2018 r., II K 1292/17, POSP.
Wyrok SR w Kętrzynie z 10 stycznia 2019 r., II K 446/19, POSP.

- Wyrok SR Poznań–Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 27 marca 2019 r., VI K 1086/18, POSP.
- Wyrok SR w Kętrzynie z 6 czerwca 2019 r., II K 537/18, POSP.
- Wyrok SR w Piszczu z 12 sierpnia 2019 r., II K 669/18, POSP.
- Wyrok SR w Nowym Sączu z 30 września 2019 r., II K 220/18, POSP.
- Wyrok SR w Nowym Sączu z 18 października 2019 r., II K 243/19, POSP.
- Wyrok SO w Toruniu z 30 października 2019 r., II K 129/18, POSP.
- Wyrok SR w Nowym Sączu z 18 listopada 2019 r., II K 355/19, POSP.
- Wyrok SR w Nowym Sączu z 4 grudnia 2019 r., II K 1048/19, POSP.
- Wyrok SR w Giżycku z 3 marca 2020 r., II K 679/19, POSP.

Dokumenty urzędowe

- Wytyczne Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego z 20 czerwca 2006 r., www.zielona-gora.po.gov.pl/pdf/wytyczne_ministra_sprawiedliwosci.doc [dostęp: 3.06.2020].

STRESZCZENIE

Liczba przeanalizowanych wyroków uniemożliwiła potraktowanie uzyskanych wyników badań jako reprezentatywnych dla ogółu wyroków, w których wymierzono środek karny, jakim jest podanie wyroku do publicznej wiadomości. Jednakże liczba ta pozwoliła na zidentyfikowanie pewnych problemów praktycznych związanych z orzekaniem tego środka karnego, co może stanowić ciekawą poznawczo ilustrację stosowania obowiązujących przepisów prawa. Przeprowadzone badania dowiodły, iż zasadniczo rzecz biorąc sądowa praktyka orzecznicza w zakresie stosowania podania wyroku do publicznej wiadomości jest prawidłowa. Oczywiście występują tu pewne nieprawidłowości, jednakże poważniejsze błędy pojawiają się stosunkowo rzadko. Natomiast wiele do życzenia pozostawia sposób uzasadniania orzeczeń o podaniu wyroku do publicznej wiadomości. W tym zakresie praktyka obarczona jest licznymi wadliwościami.

Słowa kluczowe: podanie wyroku do publicznej wiadomości; prawo karne *sensu stricto*; badania empiryczne; sądowa praktyka orzecznicza

SUMMARY

The number of judgments analyzed made it impossible to treat the obtained test results as representative of all judgments in which a criminal measure (making the judgment public) was imposed. However, this number allowed the identification of certain practical problems related to adjudication of this criminal measure, which may be a cognitively interesting illustration of the application of applicable law. The conducted research proved that, in general, judicial practice in the field of applying the judgment to the public is correct. Of course, there are some irregularities here, however, more serious errors appear relatively rarely. On the other hand, there is much to be desired in the way of justifying decisions on making the judgment public. In this regard, the practice is subject to numerous defects.

Keywords: making the judgment public; criminal law in the strict sense; empirical research; judicial practice